

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. saviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobćena pisma i zahvate tiskaju se po 30 para petiti redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Narodno vieće.

Ideja osnivanja narodnoga vieća, koja je našla odaziva i života kod braće Čeha i Poljaka i koja ide za oživotvorenjem kod braće Slovenaca, nije mogla da ne prene i nas Hrvate. Ideja je to zdrava, a ustanova na temelju te ideje za ostvarenje narodnih težnja i za odkup narodnih prava bez sumnje najmoćnija i najkorisnija. Takova ustanova predstavlja koncentraciju narodnih sila, za kojom mora da ide svaki narod, koji hoće da žive svojim životom, koji hoće da mu borba za samosvojsnost bude uspješna. Narodno vieće izraz je narodne volje, preko kojega ne može nitko da ravnodušno prođe.

Ta ideja nije kod nas nova. I mi smo je u našem listu u više navrata iztkali, naglašujući potrebu jednoosnuosti svih narodnih življa u obrani najviših narodno-političkih interesa. Što ta ideja nije kod nas još došla do zrelosti, krive su mnogo naše strankarske prilike, naši međusobni odnošaji, koji su nas uvijek otimali složnu sveukupnu pregnuću oko narodne slobode i domovinskog jedinstva, i ako smo svi skupa u radu vodjeni mislima i željama da do te slobode i do tog jedinstva što, prije dođemo.

Misao da se ostvari hrvatsko narodno vieće iznešena je ovih posljednjih dana u poznatom predlogu Dra. Mile Starčevića. Po tomu predlogu imalo bi se i kod nas sastati i stvoriti narodno vieće, u kojemu bi bili zastupnici predstavnici cjelokupnoga naroda hrvatskoga iz svih zemalja i krajeva, u kojim on obitava.

Da je ta misao baš sada potaknuta u zgodno vrijeme, o tome nema sumnje. Istina je nepobitna, da smo došli do časa, kad bi se moglo opet odlučiti o našoj sudbini za dalnje deseteke godina, ako ne i za dulje vrijeme, a da mi jednako nemamo nikakvog foruma, koji bi nas prema vazi predstavio kao jedinstvene i složne, te ponukao vladodržce da ne odlučuju o nama bez nas i proti nama. Moramo absolutno poradići, da djelujemo mi na njih, da se već jednom okane sustavnog svog djelovanja na uštrb naroda našega.

Osim vrhovnog pitanja narodne naše samosvojsnosti, kojemu bi narodno vieće posvetilo najveću pažnju, imamo i toliko drugih narodno-političkih pitanja, koja vise neriešena i oko kojih se razdijeljeni gotovo bezuspješno mućimo uprav zato, jer na naše razdijeljene vladodržce gledaju bez ikakve brige i bojazni. — Pitanje službenog jezika u Dalmaciji, pripoznanje nauka srušenih na zagrebačkom sveučilištu, magjarske zastave i škole u Banovini, namještanje tudjinaca i tudjinskog jezika na željeznice, pitanje glagolice, svetogeronimskog zavoda, obrana jezika, sjedinjenje Dalmacije, sokolstvo i bezbroj drugih narodno-političkih, kulturnih i gospodarskih pitanja dalo bi narodnom našem vieću ozbiljnu posla, koji ne bi bio uzaludan, jer bi bio poduprt od celog naroda, jer svi imamo u tim pitanjima jednu svrhu, da ih naime rješimo na čast i korist naroda.

Ne samo, nego bi ustanovljenje narodnog vieća doprinieo i bistrenju i suglasnosti naših mislijenja i nazora u svim tim pitanjima, doprinieo bi mnogo izpravnom shvaćanju prilika i odnošaja našeg naroda u pojedinim krajevima, gdje se on nalazi, dok se danas na žalost još uvijek piše i razpravlja o tim prilikama na način, da se izazivlju tvrđenja i prepričke uprav za to, jer se međusobno dobro ne poznajemo, jer nemamo jedno prirodno narodno središte, koje razvija onu blagotvornu djelatnost reparacije i sredjenja naših žalostnih prilika, nastalih djelomicno našom, a djelomicno krivnjom neprijatelja našeg narodnog bivstva i narodnog napredka.

Prama svemu ovome, a da drugo ne spominjemo, pitanje o ustanovljenju narodnog našeg vieća ukazuje se skroz opravdano i potrebno, ono je danas prieka narodna nužda. Danas vidimo, da se proti nama Hrvatima upotrebljava najusludniji sustav tlačenja, svugdje smo izloženi sili i hirima naših narodnih dušmana, a u srcu domovine naše, u Banovini, isti dato narodu da preko svojih predstavnika progovori i pro-

svjeduje proti zulumu ondješnje vlade u službi tudjinaca, tako, da su ti narodni predstavnici primorani ići van domovine, da tamo pred lice Evrope iznesu tegobe naroda hrvatskoga. — Svugdje nam je zlo, i svugdje nam ne daju da kudimo to zlo, hoće da ga kao roblje podnosimo, i da ostanemo i nadalje skućeni, podčinjeni, žrtvovani, izrabljivani. — Ni u jubilarnoj godini nije nam bilo moguće podići svoj glas ogorčenja i prosvjeda proti nepravdama, koje se nanose zaslužnom narodu hrvatskome.

Na ustanovljenje hrvatskog narodnog vieća Dalmacija mora da najpripravnije pristane. Koliko je god u njoj naroda, sav će radošno pozdraviti tu ustanovu, gdje će se i njezin glas moći da čuje uz glas naroda iz drugih hrvatskih zemalja i koji će uvijek kò i do sada vapiti združeno s braćom hrvatskom i ujedinjenje domovine hrvatske.

Načelno dakle ustanova narodnog vieća bit će odobrena i potvrđena obćenito od celog naroda. U tome ćemo se naći svi složni.

Nastaje pitanje: tko će sačinjavati naše narodno vieće i za koje će zemlje biti ustanovljeno? Ovo pitanje danas ne bi nas imalo ni najmanje zabrinuti. Zrelost, uvidjavnost i ljubav svladava i najteže zapreke. U ovom pitanju ne smije da bude strančarstva ni tjesnogrudnosti. Salus reipublicae suprema lex esto! Budu li nas vodili samo viši narodni, a ne strančarski interesi, mi ćemo sigurno uspjati, imat ćemo i mi naše narodno vieće.

Glavno je jedno, da se naime započne akcijom. Mi ne stavljamo nikakva predloga, samo izrazujemo naše mišljenje. Pošto su u nas takove prilike, da bi se do akcije teško došlo, kad bi se išlo i dalje razpravljanjem samog pitanja, što bi moglo i da stvari naokoli, najuputnije bi bilo, da se odmah nađe način, kako da se dodje do osnutka narodnog vieća e da ovo postane zbilja činjenicom, ustanovom, koja i ako ne čini odmah u početku savršena, — kò što ne može da bude u početku nijedna, — ali će s vremenom postajati sve to bolja i sve će bolje odgovarati zahtjevima naroda. Prvi korak mogao bi se ustanoviti tako, da u narodno vieće stupe za sada svi izabrani zastupnici naroda iz svih zemalja, gdje on obitava, a uz ove da svaka stranka odredi još toliko članova, koliko je zastupnika iznela. Svi ovi članovi neka se sastanu odmah u narodno vieće i onda neka to vieće upre svim silama, da ustav, parlamentarizam zavlada i u onim krajevima našeg naroda, gdje ga još nema, a svugdje pak obće pravo glasa, pa da tako od stvuda stupe u nj narodni ljudi, narodni predstavnici.

Ovakò bi se moglo početi, a to bi bilo već nešto. S vremenom narodno vieće postalo bi sve javnijim izražajem narodne volje i suglasno s tom voljom dalo bi se urediti i učvrstisiti na način, da bude moglo što uspješnije vršiti uzvišenu svoju zadaću.

Kazasmo eto svoju u najboljoj namjeri, vjerni i dosljedni misliju, koje nas vode u našem radu za dobro naroda, a naše će veselje biti najveće, ako se nađe i bolji način, ako se sretno prebrde sve poteškoće, pa što prije doživimo ustanovljenje našeg narodnog vieća, bez kojega ne možemo biti.

Zborna reforma i sabor u Zadru.

U svoje doba, ne marimo iztraživati je li namjerno ili slučajno, bila je turena u javnost viest, da će vladà pred novoizabrani sabor iznieti svoju osnovu zakona o preinaci postojećeg zemaljskog i izbornog reda. Ta viest nije bila oprovgnuta u zvanicim i poluzvanicim organima, koji znadu demantirati razne glasine vrhu pitanja daleko manje važnosti, nego li je pitanje o načinu, kako će narod biti zastupan. Radi se o stvari, što zasieca duboko u narodne interese, pak se ne može pojmiti, zašto u tom slučaju vladini listovi miramorkom šute.

Izborne reforme provele su se u mnogim pokrajinama, ali, kako je poznato, dotične osnove svugdje su bile prvo predmetom javne diskusije, koja bi vazda doprinieo popravljenju istih, i tako im omogućila prihvat sa strane zastupstva, uklopnivi odlučne protimbe šire javnosti. U tu svrhu

bi vladà hotimice turila u javnost bar važnije odredbe i načela osnove, tako da bi obično javnost bila dostatno upućena u stvari već prije prikazanja osnove. Kod nas naprotiv bagatelizira se sasvim javno mišljenje, važnost ustanove zastupstva i bitne narodno-političke interese. Sutra, može se reći, imadu se obaviti izbori, pa je neobhodno nužno, da narod bude upućen u namjere vladine u pogledu izborne preinake, nužno je e da narod pri izborima izreče svoj sud, koji će zastupstvu biti mjerodavan, kad se bude radilo da zauzme stanovite naprama izbornoj reformi.

Naš narod sa svojom inteligencijom na čistu je doduše sa pitanjem izborne preinake. On traži uporno uvođenje obćeg i jednakog prava glasa, kako je uvedeno i glede izbora za carevinsko vieće. Od toga neće i ne može da odstupi, ako ma je mila sloboda, i želi svoj napredak i razvitak na svakom polju naročito na socijalno-političkom i gospodarstvenom. Nego, kad sustav, koji razpolaze sa silom, neće da znade bar za sad za uvođenje obćeg prava glasa pri saborskim izborima, ne može ipak biti narodu svejedno, kako će izgledati izborna reforma, što mu je vladà priredjuje. Radi se o tom, da li će narod moći slobodnije dahnuti, ili će biti jednako sputan kao i dosle sa postojećim izbornim redom.

S toga imamo pravo i dužnost, da zahtjevamo od vlade razjašnjenja, zašto je odredila da zabaci osnovu izradjenu od zemaljskog odbora, s kojom smo se više puta pozabavili, i koja, uza svu nepovoljnu kritiku javnosti, ipak bi mogla služiti temeljem razpravljanju, buduć bi se od nas opažene mane dale ukloniti i u mnogom izpraviti. Vladà je dužna da obavijesti narod o svojim namjerama i načelima, kojih će se držati u ovom važnom pitanju. Ona mora da osnovo, njoj predloženu, suprotstavi drugu svoju osnovu, kad prvu odbija. Izmotavanja tu ne može biti. Vladà je mogla izigrati provedenje izborne reforme pune tri godine. Ona je u zasjedanju godine 1905. dobila od sabora nalog, da mu prikaže u nastajućem zasjedanju osnovu izborne reforme na temelju načela obćeg i jednakog prava glasa. Tomu se nalogu nije odavala. Prošla je godina 1905., 1906. i najveći dio 1907., a da se nije makla da izradi osnovu, makar bilo kakvu, kada veli da načelno sustav ne pristaje na uvođenje obćeg prava glasa za saborske izbore. Tek u saborskom zasjedanju pod korac 1907. izlazi vladina odporuka saboru, da središnja vladà neće da zna za obće pravo glasa. I drugo ništa. Tu je očito, da vladà nije palo ni na kraj pameti, da se ozbiljno zauzme oko provedenja izborne preinake, nego je prebacila tu brigu na zemaljski odbor. I ovaj se je latio posla istom ozbiljnošću kao i vladà. Mjesto da ulož i svoje svoje sile, da, što je bilo sasvim moguće, u 2—3 mjeseca, od oktobra lanjske godine, zgotovi osnovu i vladà je prikaže, on oteže, mislimo, do konca aprila ove godine. Stari sabor nije više mogao biti sazvan, i tim je svaka svršena.

Sve bi to opravdavalò mišljenje, da niti vladà niti zemaljski odbor nisu se mogli zagrijati za kakvu izbornu reformu, i sa tim za naše prilike značajnim precedentim, razglasuje se na sve strane, da će sad vladà iznieti u prvom zasjedanju svoju osnovu o izbornoj reformi. To mora da nas stavi još više na oprez. Kakva će biti ta osnova sastavljena pod gori prikazanim auspicijama? Kakva će biti osnova sastavljena od faktora, koji su dokazali očito nesklonost, protivnost prama svakoj promjeni današnjeg stanja stvari, udobnog za neke, ali ponizujućeg i lubitačnog za sami obstanak naroda?

S toga sva naša javnost mora da zahtjeva i da dobije od vlade razjašnjenja, o kojim je gori bila rieč. Narod mora da zna, kakva mu se budućnost hoće da skroji. Radi se o njegovoj časti, o slobodi, o庄stanku.

Da se razumijemo.

Poljodjelci, na okup!

Ovo je naslov članku, što ga je napisao g. knez Borelli, predsjednik pokrajinskog poljodjelskog vieća. U ovom članku se tuži na

prigovore, koji su bili pravedno, stvarno i temeljito iznešeni proti onome, što je napisao otrag vremena u istom „Gospodarskom Vjestniku“, pod naslovom „Izborna reforma i poljodjelci“.

Gospodin Borelli nam veli, da ono, što je pisao, da je iskreno, a mi mu vjerujemo, samo nadodajemo, da ta iskrenost ne potiče iz ljubavi naprama poljodjelcu, već sve stoji u tome, što bi g. Borelli hotio, da se narod skući pod gospodstvo plemića, knezova i grofova, kako je to prije bivalo, a pošto se to ne da lako izvesti, valja rušiti sve, što danas u narodnom duhu u zemlji postoji, a što g. knez zove „stranačkim posjedom“.

Borellova ljubav napram tečaju.

Prelazimo preko tolika loga neumjetna, što je g. Borelli podpisao, a ustaviti ćemo se što kraće radi prozora lista samo na neke stavke, smatrajuć vladu za tvrdnje odgovornim samo njega, a nikoga drugoga.

On nam kaže, da sve stranke u zemlji imadu u svom programu i gospodarsko podizanje zemlje, ali da ga niese izvele, te s toga veli, da su ove stranke nesposobne, te bi imale radi toga ustupiti mjesto njemu, da on stvori svoju novu stranku — razumije se — svoju vladinu, koja bi bila slika i prilika negdašnjih „zemljaka“. Gospodin Borelli vara sebe, a varajući sebe misli varati i druge. On vrlo dobro mora znati, da je vladà, a i on sam u sjednici pokrajinskog poljodjelskog vieća izjavio, da će vladà još za punih 10 godina voditi cio pokret za unapredjenje gospodarstva naše pokrajine. Zašto se on tome nije uzprotivio i tražio, kao svugdje, da vladà vieću ustupi one svote novca, što se odnose na poboljšanje nesretnog gospodarskog stanja naše pokrajine?

Ne, g. Borelli je jasno sa ovom svojom pisanijom potvrdio, da su uzalud nade, koje smo u njega polagali i da on nije za ništa drugo, nego da nam narod gore smučuje, nego je smučen.

Borelli vieć: U sabor poljodjelci! a nije ni pomislio, da dobro uređeno pokrajinsko poljodjelsko vieće jest veća moć, veća sila za ekonomski preporod naše zapuštene zemlje, nego li je isti sabor.

Sabor i ako nešto zaključiti, to sve dolazi kašnje na vieće, a kad je ovo nevaljano i nikakovo, kao što je danas, što će se od tih zaključaka dogoditi?

Borelli zove težake na okup, a da nije bio kadar u ove 2 i pol godine, što obnaša čast predsjednika najveće gospodarske ustanove u zemlji, ništa učiniti za poljodjelca sama napose, a gospodara u obće.

On govori o „kotarskim gospodarskim združenjima i njihovom podizanju“, a njegov tajnik Hribar, dobio je tek ovih dana od vlade 2000 K pripomoć, da ide učiti, kako se imaju ustanoviti ovakove zadruge.

Tajnik g. Borella, kao tajnik pokrajinskog vieća, došao je u službu kao valjan i izučeni gospodar i praktični stručnjak, da nam u svemu pomogne.

Tko je ikad ovog čovjeka vidio među nama? Je li on igdje bio, je li se s kim upoznao? Jest, upoznao se je sa onom gospodom, koja nam žele dobra koliko stari mletački plemići, a pun je znanja, da eto mora tek počti da uči ono, što mi već odavna znamo da nam je potrebno i nužno; ide da uči ono, što je morao znati, kad mu se je dala plaća od 3500 K na godinu t. j. kako se osnivaju kotarske gospodarske zadruge i poljodjelska poslovnica.

Gospodin Borelli i gospodarske novine.

Knez Borelli nam veli da imamo toliko političkih novina a od gospodarskih samo njegov list. Mi to sami znamo, ali g. Borelli bi imao znati da većina naših političkih novina ima i liepih članaka iz gospodarstva, ribarstva itd., koji nisu nikad išli za tim da stvaraju smutnju među narodom.

Gospodin Borelli — izbori i sabor.

Gospodin Borelli bacio je nehote jednu nedieću u svom članku. On je osumnjio čiel sabor, jer veli, da kad bi u sabor stupili sami

poljodjelci, da bi tu oni bili sposobni i materijalno obezbjeđeni, te u svom radu neodvisni. Ovo drugim rečima znači, da su naša zastupnici samo prodanci, koji trguju s narodnom kožom samo za novac.

Sigurni smo, da je g. Borelli prije pročitao ono, što je potpisao, bio bi se sjeo onog vremena, kad je on sjedio u dvornici sv. Antuna u Zadru. Kad on ovako bledi, valjda je to iz vlastitog spomenara iznio.

Pravaši, na okup!

Smoldaka u Splitu uz svoju šarenu četku gleda da razstavi naše redove. Borelli u Zadru traži, da pod izlikom našeg gospodarskog napredka, baci klipove u naše redove. Ali što oni više zamke pletu, to mi budimo jači. Stišnimo redove i kao što smo Smoldaki već dokazali, da je svakome vijuglavcu uzaludan trud, tako i g. knezu Borellu složno doviknimo da mu je otvoreno široko polje radu i bez potrebe, da pred izbore piše članke, koje mogu samo da smute narod i da mu naškode.

Kako se u Italiji misli za vinsku prodaju.

Italija je puna vina tako, da se ga usilovani prodavati na ure t. j. 10 do 15 filira na sat plaća onaj, koji ulazi u konobu i tu pije koliko mu grlo može podneti, a trbuh (džob) nositi. Italija je zemlja, u kojoj je glavni proizvod vino uprav kao i u Dalmaciji. U Italiji nema prodaje vina, kao što se u prodaje nema ni vinu našem. Staroga našeg vina je dosta, a za novo kupaca nema, a ipak nitko se niti ne miče, da prokriče pute našoj vinski trgovini.

Što rade u Italiji?

Valja nam napomenuti, da je u Italiji ministar trgovine, ministar poljodjelstva, ministar željeznice, pak i svaki drugi ministar dušom i srcem odan svome narodu. Današnji ministar za poljodjelstvo Cocco-Ortu, mjesto da ode na ladanje ili na kupanje, kako čine naši austrijski ministri, što on radi? Po ovoj žegi, koja je u Italiji, Sardiniji i Siciliji puno veća, nego kod nas, putuje da prouči i nadje način, kako bi prokričao put trgovini grožđa i vina onih krajeva, pa i po svojoj Italiji, koja pati radi nemogućeg prodaje vina.

Što je ovaj ministar odredio?

On je pozvao na povratku s puta pametne ljude, ne samo činovnike, kako se radi kod nas, već zastupnike, pak i druge osobe, koje se u ovu stvar razume. On je sastavio jedno cijelo vijeće, koje mu je predsjednikom g. Helodia.

Ovo vijeće ima da riješi ova pitanja.

1. U kome se pravom stanju nalazi vinogradarstvo u Italiji obzirom ne zarazu i obnovu vinograda usljed filoksera i drugih bolesti.

2. Kakovo je danas stanje vinske trgovine, kao i potroška vina u zemlji, te što bi se imalo uraditi, da se uredi pravo udruženje vinara za izvoz vina po sjevernoj Italiji i van nje.

3. Kako bi se imalo svjetovati teške, koji se bave gojenjem loze, da sade loze samo ondje, gdje je uspjeh siguran, a čim bi se imala nasaditi zemlja u kojoj lozi nije mjesto.

4. Kako bi se dala osnažiti vinska trgovina van Italije, koje je prije iznašla 2 milijuna i 500 hiljada hektolitara, a sad je spala na osam stotina hiljada.

Riedka hrvatska knjiga.

Ocijenjuje O. Petar Kr. Bačić.

Tada O. Grabovac od str. 369. unaprijed navajda kratke ertice o slavenskom narodu, koji je zauzeo južne krajeve Evrope, to Hrvate, ali, bjeđan, ne imade čista pojma o Gotima, mješa ih sa Slavenima; ili tako kaziva događaje seobe naroda, da se odmah vidi, da je — po ondašnjem znanju — imao pomućeno poznavanje povijesti naroda. Zlatna mu je ona, gdje veli: „U Dalmaciji kakav je koji narod bio, tak i je i jezik znao, kako no ti: ilirski, pak slovinski, potom toga hrvatski, evo i danas. Hrvati kako u one strane dođoše, namah sv. crkvu poznadoše, i njoj se pokloniše i podložni njoj biše.“

Opet se Grabovac navraća da o pojedinim dalmatinskim krajinama i junstvu njihovu govori, sve od str. 370.-376. Navodi onda zgrade Jeruzolima, te „kraljevstva Cipra“, Albanije i Hercegovine. Tada je pjesma o junaku serdaru Radi, koji je branio Vrgorac i osjekao devetdesetdevet turskih gljiva. Tu slijedi pjesma o Sinju, kako ga Turci nemoguše osvojiti g. 1715. Ovu pjesmu doniće ču na koncu, da se vidi polet pjesničke duše O. Grabovca, koji je tada bio mlad, kada se je to dogodilo, te kao suvremenik rata, najbolje znađe kad je bio. Pjesma je duga, zaprema od str. 386. do 398. sve listove.

Povjerenstvo da riješi ova pitanja sastalo se je u prošli četvrtak, a naravno tome je sudjelovao i sam ministar.

Talijanske novine još nam ob ovom sastanku ništa ne kažu, a kad reku svoju, mi ćemo naše čitaoce obznani, da znadu kako je stvar uređena.

Danas možemo reći, da mnogi vinogradari po južnoj Italiji nisu nit najmanje zalostni, što im je Bog poslao sušu, jer isto nisu znali, što će od grožđa, vina i masta.

Što je odredio u Italiji ministar za željeznice?

Ministar za željeznice naredio je, da bilo grožđe, bilo bačve pune mlastom, vinom ili prazne, moraju se primati na željeznicu i van ura propisanih, a sve ovo mora se odpremiti odmah, kamo je određeno, pa makar to slijedilo i izvanrednim putem. Osim ovoga provodio je mnoštvo drugih stvari korisnih za težača, kao što je i ta, da se preko trgovanja bilo grožđa za izvoz, bilo masta, željeznica mora ustaviti i ako je to proti propisu ondje i kod onog vinograda za uklanjanje, koga je posjednik javio bližnjoj željezničkoj staciji 16 sati prije dolazka vlaka.

Ovako rade u Italiji ministri, a što rade naši austrijski za naše vinogradarstvo i vinogradske proizvode? Italija je ujedinstvena, ali ni Dalmacija nije od Austrije odtrgnuta. Zašto dakle gospoda u Beču ne učine bar stoti dio onog što je učinila Italija za svoje?

Političke viesti.

Česki glas o jezičnom pitanju u Dalmaciji. Na poznati članak moravskog Niemca Fischela u „Neue Freie Presse“ o našem jezičnom pitanju, na koji smo se osvrnuli onomadne, odgovara gosp. M. Balik, dobar poznavatelj naših prilika, u organu bečkih Čeha „Videnskom Denniku“. On uspješno pobija Fischelova naklapanja. Prikazao je historijski dolazak Hrvata u Dalmaciju i njihov razvitak. Položaj na more i saobraćaj s Italijom u kulturi i trgovini, unese u Dalmaciju talijanski jezik, koji je odprnuo, netom se je u narodu svijest probudila. To je to tobožnje talijanstvo Dalmacije. Njoj nije potrebno bilo Talijane svojim sredstvima uništavati, kako to upotrebljavaju Niemci u zemljama svetovlaćevske krune, u Beču proti Česima, u Tirolu proti Talijanima. Ako se Austrija sprema, da nešto učini za Dalmaciju, smiešno je za to tražiti, da se njemštini otvore vrata u zemlji. Austrija čini samo svoje dužnosti, koje je kroz toliko godina zanemarila. Preporuča Niemcima, da ih ne tare toliko skrb za Dalmaciju. Ona će sama sebi pomoći, a ne bude li mogla, ne će se obratiti na Niemce, nego na slavensku braću svoju.

Austrijska hrvatska politika. Bečka „Information“ povraća se na nekidašnju preporuku za ustrojenje velike „Hrvatske na jugu monarhije“, pozivajući mjerodavne krugove da porade oko sjedinjenja Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Bosne i Hercegovine. Samo sa takovom politikom, veli pomenuti list — može naša monarhija odoljeti svakoj navali na jugu. Istodobno kritizira i način, kako austrijska vlada spori sa riješenjem jezičnog pitanja u Dalmaciji, te osuđuje istu, da je u tome pitanju umiešala talijanske zastupnike iz Trienta i Tirola. „Information“ kaže, da u Dalmaciji nema Talijana nego zgoljno Hrvastvo — osim neznatnog postotka potalijančenih Hrvata.

Bez Hrvatske. Austrija je izdala nove, jubilarne karte dopisnice, na kojima je uz ostalo

oznaka „Franciscus Josephus I. D. G. Imp. Austr. Rex Boh. Gal. Gal. III. Et Ap. Rex Hung.“ Ovu su viesti doniele sve naše novine bez komentara. Kako se iz nadpisa vidi ni Hrvatska ni Dalmacija nije tu spomenuta, te ju se ignorira baš onako, kao smo to nedavno javili glede analognog napisa na austro-jubilarnom novcu. Mi se nadamo, da će narodni zastupnici iz Dalmacije imati povoda, da u rajhsratu traže razjašnjenje, s koga se razloga u novije vrijeme izpušta iz kraljeva naslova kraljevina Hrvatska.

Odakz Rauchu. U budimpeštanskim političkim krugovima drži se stalno da su Rauchu odbrojeni dani. „Budapesti Hirlap“ osvrćući se na članak „Pester Lloyd“ proti Rauchu piše, da bi vrijeme bilo uzpostaviti mir, što ne će biti moguće dok je Rauch banom. U istom smislu piše i „Magyarország“.

Austro-Ugarska i aneksija Bosne i Hercegovine. „Voss. Ztg.“ javlja iz Beča, da je „Austro-Ugarska sondirala kod svih signatarnih vlasti berlinskoga kongresa glede pitanja promjene državopravnog odnošaja Bosne i Hercegovine k monarhiji. Bez ove promjene ne bi inače bilo moguće provesti ustav i reprezentativni sistem u okupiranim pokrajinama.

Saviz carevinskoga vijeća. Kako se u dobro obavještenim krugovima pogovara, bečko će se carevinsko vijeće u istinu sastati, kao što je prvobitno uglavljeno, naime dne 3. studenoga, na svoje redovito jezensko zasjedanje.

Fuzija koalicionih stranaka. „Budapesti Naplo“ donosi u svom nekidašnjem broju interesantnih otkrića o fuziji magjarskih koalicionih stranaka. Na toj fuziji da ministar predsjednik Wekerle radi već cijelu godinu u dogovoru sa Bečom. Da se predobje na to neodvisna stranka, obeačo je Beč dati tobož samostalnu banku, koja ne će biti ništa drugo, nego neki kartel. Da se još više zamažu oči javnom mnenju, imati će ta banka i svog ravnatelja, ali bez ikakve kompetencije.

Pad neodvisne stranke. U Makou bili su izbori za obično zastupstvo. Kandidirao je među inim i predsjednik peštanskog sabora Justh, koji je pao zajedno sa svojom listinom. U svemu je dobio četiri glasa. Pobedu su izvoštiti pristaje bivšega ministra Fejervary-a i socijalni demokrati. U neodvisnoj stranci vlada poradi toga poraza velika ogorčenost.

Dogodjaji u Maroku. — Iz Tangera javljaju, da je Muley Hafid proglašen sultanom maroćkim. Francuzka je ovim gotovim činom doživjela poraz svoje maroćke politike, jer je do zadnjeg časa štiti slabog i nesposobnog sultana Abdul Aziza. Sada će Francuzka zažmiriti i u smislu algebriskog utanačenja priznati fait accompli. Da li će se time i maroćko pitanje riješiti, ovisit će o razviku budućih dogodjaja. Svrgnuti sultan Abdul Azis utekao je u Settat, te kani poći u Damask u Siriji, od kuda će se vratiti „kad to prilike dopuste“ t. j. nikada.

Ženski pokret u Turskoj. U Turskoj opaža se veliki pokret među ženama. Ne prodje dana, a da se ne ustrojijo koje novo žensko društvo, bilo na političkom ili kulturnom polju. Zadnjih dana se je u Carigradu ustrojilo jedno žensko filantropičko društvo. Predsjednicom tog društva je žena Sadi-paše, Predsjednica žilavog agilitra u raznim kneževskim hareimima za svoje društvo, te je mnoge kneginje primamila za svoj podhvat.

Perzija. Sve veća moć revolucije, koja je već tako daleko proširena, da nalazi odziva ne samo u gradovima, nego i u pokrajini, u velike je zabrinula šaha i njegovu okolicu. Šah je uvi-

nadodatak opisuje Saracene, a za tim pjesma „Ponukavanje“, kojim pozivlje Turke, da ostave nauk lažnog njihovog proroka Muhameda, i prigrlje nauku Isukrstova. Druga je odmah mala pjesmica „od Potučerika“ na str. 479. Opet O. Grabovac riše zgrade i nezgode careva turskih Otmanove loze. Ona navajda nešto o srbskim Despotovićim na str. 489., gdje kaže ovo: „Otkada je Krst postao, kršćanin nije večeža zla: kršćanluku učinio, što učini ovih vremena Gjurjo Despotović... bi prepredni“. Sada spominje stogodji o Kastrijoti Juri vitezu arbanežkom.

Najposlije naš O. Grabovac ima svega po malo, opomena, navoda, preporuka. Pak na zadnjoj stranici kao odgovor na dječakov upit veli: „Istina je, sinko, da nahodiš mnogo pomanjkanja u rečima i slovima u ovim knjigam — ali imaj znati, da nije moja sv. nepomnja, premda sam sam bio, i da se sa očalim služim, nego bi je najveća nepomnja stampaturova, buduć da nezna jezika našega; a ja nisam mogao na svaku rič, ni na svako slovo dospit, ni pomnuj stavit. Dragi sinko, daklen molim te da me ovdj imai ustrip, oprestit, i tvojim razumom pomanjkanja napraviti; a ja ti vaza ostajem sluga“.

(Nastavit će se.)

dio, da ne će ništa polučiti silom, već jedino, ako bude udovoljio želji naroda. To, čini se, da ima značiti službena brzobjavka iz Teherana, što je stigla u Carigrad: „Saljite bezodvlačno turski ustav i izborni zakon. Prema tome da će i Perziji svanuti bolji dani, a to bi bila proklamacija ustava. Medjutim četovanjaja revolucionarnih četa prelaze u razbojstvo. „Novoje Vremja“ donajša iz Tebrisa viest, da su čete stale pljačkati i robiti duž čitave zemlje. Do sada je opračeno do 3000 kuća. Svećenstvo je proglasilo sveti rat i prvo se latilo oružja. Sudeći po razpoloženju i smjeru toga svetoga rata, po svoj će se prilici priključiti revolucionarcima.

Zavjera protiv ruske dume. Vodje okto-brista Gučkov i Uvorov iznose, da su se reakcionarni krugovi zavjerili protiv dume, a izvor toj zavjeri da je u dvorskoj komarilji, u skrajnjoj desnici dume i devorske veleposjednicima. Oni nastoje, da zakoni, što ih je odbila duma, a potvrdjeni su od državnog vijeća, budu podneseni usva sve to caru na sankciju, da se time izgrva svaka zakonotvorna snaga dume. Zavjera da ide i protiv ministara predsjednika Stolypina.

Amnestija novinara. Javljaju iz Beograda: Novi srpski ministar pravosuđja podnio je odmah kod nastupa svog mjesta kralju ukaz, kojim se podjeljuje amnestija svim onima, koji su osuđeni radi delikta, počinjenih tiskopisom. Kralj je amnestiju odmah potpisao.

Iz hrvatskih zemalja.

U Hrvatskoj. Eksekutivni odbor koalicije sastati će se ovih dana na sjednici, na kojoj će se razpravljati o sastavljanju memoranduma, u kojemu će biti orisan postupak Magjara prema Hrvatima, te karakteriziran Rauchov režim. Memorandum služiti će bistranju evropskog javnog mnenja prigodom skorog berlinskog internacionalnog parlamentarnog kongresa. Memorandum će biti objelodanjen u francuzkom i njemačkom jeziku. — Podban je suspendirao načelnika Ljevačića od službe i plaće radi toga što je pristao da se skinu magjarske zastave sa privatnih kuća na kraljevo.

Nezadovoljstvo u Bakru. Pišu iz Bakra: U našem gradu vlada veliko nezadovoljstvo, jer se je načelnik pridružio onoj osmorici Rauhovih na silu pristajša, a nije držao s narodnom većinom i opozicijom. Na sve strane mu predbacuju ovo držanje. Vidjet ćemo, kakvih će posljedica to imati, jer Bakrani su uvijek bili medju prvima u narodnoj borbi.

Drugi hrvatski katolički sastanak u Zagrebu. Kako se glasa, bit će na jesen sazvan u Zagreb drugi hrvatski katolički sastanak.

Odkrivaju se. „As Uzjas“ oštro napada riečke irredentiste i njihovo gleslo „La voce del popolo“, koji da prima 5000 K godišnje subvencije od magjarske vlade. Hrvati zaista ne mogu se žaliti zbog napadajta takova lista.

Hoće da predju protestantizam. Kako iz Rieke javljaju, župljani Drenovaca, kojima je maknut župnik Žigar, hoće da predju na reformatorsku crkvu i da pozovu i samog župnika Žigara, da i on predje na protestantizam. To bi bio početak reformatorske crkve u Primorju.

Za spomenik Augustu Šenoj. Zagrebačka „Hrvatska“ spominjući, kako je mnogim postojeticima centralnog groblja palo u oči, kako na grobu slavnog našeg romanciera Augusta Šenoe nema ploče sa njegovom slikom, ističe, da bi bilo vrijeme, da se u gradjanstvu poduzme akcija za dostojan spomenik Šenoj. I valjalo bi, da se Hrvati i na taj način odzive harnoj i slavnoj uspomeni svoga prvog pripoviedača.

Magjarizacija kod „Ungaro-Croate“. Ug-hrv. parobrod. društvo naručilo je 4 nova parobroda, od kojih će jedan nositi hrvatsko ime te će se zvati „Lika“, a ostala tri nositi će sve magjarska imena. Bili smo donieli viest, da je magj. vlada odbila povišenje subvencije, jer da se društvo iznevjerno magjarizaciji. Kako li je ta motivacija morala usupnuti magjarizatoru toga društva. Hoće li im sada vjerovati?

Pokrajinske viesti.

Potvrđena zabrana sokolskog sleta. U subotu dne 29. pr. mj. uručeni su starost Hrv. Sokola u Zadru dopis poglavarstva, kojim se javlja, da je ministar unutarnjih posala odpisom 12. pr. mj. odbio utok i potvrdio rješenje namješništva, kojim se sokolski slet u Zadru zabranjuje. Na ovu odluku ne treba mnogo komentara. Hrvati su još uvijek u svojoj knoči smatrali od vlastodržaca prostom rajom.

„Hrvatski Sokol“ u Kaštelovome kod Trogira proslavio je svečano u nedjelji svoj prvi izstup. Tom prigodom društvo se je prikazalo javnosti sa 70 svojih članova u odori sokolskoj. Liepa ova povorka predvodjena glazbom iz Kambelovca obišla je Kaštel-Stari te krenula na vježbalište. Tu su izvedene redovne i proste vježbe na obće zadovoljstvo uz burno

pljeskanje mnogobrojnih obćinstva. Sa vježbala krenula je četa kroz Stafilić i kroz Novi pozdravljena svukom najodusevljenije iz dopisivanja cvieća, te se povratila u druženju dvoranu, gdje su je starijšina brat Katalinić i podstarijšina brat Radunić oslovili lepim govorom u duhu sokolskome. Pjevanjem naše narodne himne i klicanjem Hrvatskoj, Sokolu, starijšini, vodji i Dr. Krstelju i zamjeniku vodje Krešimirove župe bratu Blaževiću završena je proslava.

Nastić poplivan. Javljaju iz Kotor, da je na prolasku za Cetinje stigao onamo Nastić. Njegova pojava pobudila je medju ljudima pravogrušanje, te ga je svet poplivanuo.

Željezničke gradnje. „Hrvatska korespondencija“ javlja, da je ministar željeznica podielio tvrđci Braća Madićaca u Trogru koncesiju za gradnju željeznice sa normalnim traćnicama od Trogru do Gomilice.

U Drnišu, kako čujemo, dogodio se nemio slučaj. Njeki J. C. pao je žrtvom svog prkosia i izazivanja. Pošto nam nisu poznate okolnosti i poianokosti slućaja, bilježimo samo dogodaj, dok dobijemo taćnijih obavjesti.

Odbor učitelja za prićek učestnika nastajne učiteljske konferencije. Doznajemo da se je u Zadru konstituirao odbor učitelja za prićek odaslantika i uzvanika na učiteljsku konferenciju, koja će se držati u preparandiji u Arbanasima od 8. do 15. nast. rujna. Oni učestnici koji bi imali potrebu da im odbor bude pri ruci mogu se obratiti na učitelja g. Antuna Kolenca.

Ministarstvo poljodjelstva za pućke učitelje. Ministarstvo poljodjelstva udielilo je 500 K pripomoci, da omogući pućkim učiteljima, koji će doći na VII. zemaljsku učiteljsku konferenciju u Arbanasima, pohadjanje državnog imanja u Vrani.

Zvonik sv. Duje u Splitu. Dolazeći iz vana parobrodom u grad, prva toćka, na koju se oko sa zanimanjem i ućdivljenjem spuisti, jest zvonik sv. Duje, koji se sada u svojoj bjelini iz sredine grada diže. Najljepše iznenadjenje doživljuju oni, koji su taj zvonik vidjeli prije obavljenim tamosnim skelama, a sada ga najednput nalaze bez te nezgrapne lupine. Zaista zvonik sv. Duje spada medju najljepše gradjevine u Dalmaciji, kojih po broju i ljepoti nije malo. U svojoj arhitektonskoj skladnosti, u ljepoti linija romanskog stila, zvonik je zaista od velikog umjetnićkog dojma i jest jedan od najljepših ukrasa grada Splita.

Pripomocićna akcija za Dalmaciju. Kako javljaju iz Beća, doznaićo je austrijsko ministarstvo poljodjelstva, na predlog dalmatinskog namjesništva, svotu od 200 tisuća kruna u ime pripomoci za one poljodjelce, kojima je ljetina uslied suše uništena i oštećena — u svrhu nabave krme i sjemena. Ova svota izrućena je zemaljskom odboru u svrhu podieljenja. Pomenuti odbor pridodao je ovoj svoti još 10.000 kruna, te se obratio sa molbom na ministru Bećca, da doznaćenu subvenciju povisi. — Vidi se, da u Beću razumiju puno naše potrebe. Na toliću štetu, koju je naš poljodjelac imao od suše, dobaciva mu se kukavskih 200 tisuća K! Koliko će od toga pojedinca zapasti? Pravo poruganje!

Ćlanovi industrijalnog vieća, nakon izvješća tajnika bećke trgovaćke komore g. Riedla, odlućili su ove jeseni pohoditi Dalmaciju. Putovanje će trajati od 25. rujna do 15. listopada.

Stručna škola za obrtno risanje u Spljetu. Ministarstvo za javne ridanje izjavilo se je u naćelu sklonu, da odobri organizatorno preuredjenje c. k. stručne škole za obrtno risanje u Spljetu uvedenjem praktićnog poućavanja, odnosno zavedenjem zgodnih tećajeva i to ponajprije za drvodjelce, tokare i rezbare; samo je opazio, da za to svakako treba da budu pribavljena potrebna pomješća. U ovom pogledu ministarstvo će dati dalja razjašnjenja.

Brozjavne sveze Trst—Zadar—Split—Dubrovnik. Doskora (ne zna se baš kada) imao bi se provesti novi telegrafski podmorski kabel izmedju Zadra i Trsta u tri žice voditeljske. Ovim novim spojenjem imat će se nova izravna sveza izmedju Zadra i Trsta, a njenim nadovezivanjem već obstojećim glavnim kopnenim prugama u Dalmaciji pribavit će se gradu Splitu i Dubrovniku izravna i neovisna sveza s Trstom. Ovakva sveza u istinu već postoji jedino za Zadar (podmorskim kablom Zadar—Pulj), dok se ova dva druga grada mogu samo po noći i za koji sat po danu poslućivati u tu svrhu obićnim obćim prugama što idu preko Kvarnerskih otoka.

Germanizacija na pošti. C. k. poštanski dojavni ured u Zadru rabi žig i kuverte sa nadpisom „k. k. Postamteldestelle in Zara“ dakle jedino u njemaćkom jeziku, kao da smio ured Njemaćke. Zar je došo kakvi mig iz Beća da se potajno uvadja blažena niemština jer inaće ne

znamo kako protumaćiti ovu nezakonitost. Bilo kako bilo mi protvedujemo proti toj nezakonitosti i molimo ravnateljstvo pošta da naredi dojavnom uredu da odmah odstrani onaj žig i nadpise.

IZ grada i okolice.

Na slet sokolske Zrinjsko-Frankopanske župe na Sušaku, kako je već bilo spomenuto, spremaju se i sokoli iz Dalmacije. Već je ugovoreno za posebni izletni parobrod, koji će se svratiti i u Šibenik, te u bližnja okolna primorska mjesta, gdje su sokolska drućtva. Utanaćena je cena za sokole „Krešimirove župe“ i za druge izletnike iz njezinog podrućja na samih K 5 tamo-amo. Polazak iz Šibenika bit će na 7. tek. mj. u ponedjeljak u jutro rano, a dolazak na Sušak pred večer istog dana. Odlazak iz Sušaka bit će uređen tako, da će povratak slijediti kroz dan od sriede.

Više smo nego uvjereni, da će ovu krasnu prigodu prihvatiti što brojniji sokoli iz naše Krešimirove župe i svi prijatelji „Sokola“, te da će se odazvati pozivu Zrinjsko-Frankopanske župe, koja pripravlja na Sušaku jedan od najvelićanstvenijih sokolskih sletova. Iz ostale Dalmacije nadat se je takodjer brojnom odazivu, jer su cene prevoza umjerene, jer će sokoli imat na Sušaku konak bezplatan, objed za 2, a večeru za 1 krunu. Iz Hrvatske i Istre dolazi takodjer mnoštvo sokolaša. Po svemu se predvićja, da će sokolska slava na Sušaku biti impozantna.

Sokoli i prijatelji sokola hrvatskoga, na slet u Sušak!

Napadać. U noći izmedju 30. na 31. kolovoza ov. g. oko jednog sata po ponoći sjedio je u kavani „Miramar“ na obali neki Ettore Piacentini, radnik drućtva „Sufida“, i kao po obićaju drekao, zvićdao i izazivao okolinu bljutavim govorom. Gospodar kavane pozove redara Šimu Bana, koji je na obali slućio, da Piacentini-a ušutka, a kad ovaj ne htjede poslušati, redar je uzormao odpraviti ga van. Ali kad je Piacentini izašao van, nagne se za redarom s goim „triangolom“ u ruci, tako da je redar morao da se obrani povadjenom sabljom, iza čega mu je tekar pošlo za rukom opasnog napadaća uapsiti i privesti u obćinski zatvor, odakle je bio sutradan poveden u mjestne kaznene tamnice. Evo, ovako se ponašaju kod nas „regnicoli“. „Dalmata“ nek upamtí!

O prijavljivanju za nabavu amerikske loze. Vinogradari obćine Šibenske, koji bi htjeli nabaviti amerikske loze iz državnog nasada u Vrani, imadu svoje prijave dostaviti c. k. gospodarskom uredu u Biogradu, najkasnije do konca studena t. g. U prijagama ima biti toćno navedeno ime i prezime te otećivo ime prijavljenika, kao i mjesto njegovog prebivališta, te vrst i broj loze. Cena lozi biti će za 1000 ključica K 3 i za 1000 korenjaka nenavmrutih K 7. Oni, koji bi željeli da im se loza pošalje osti ili parobrodnom, imaju novac za lozu unapred poslati i suviše K 1 u ime troška za otno i prevoz do Biograda za svaki 1000 komada, doćim oni te bi voljni bili da pridignu osobno lozu u Vrani, dovoljno je da dostave naručbu rećenom uredu, a platiti će kod pridignuća loze. Najjednostavnija naručba loze jest sa poštanskom naputnicom. S njom se pošalje dotićna svota, i na odrezku iste naznaći se, za koliko i koje vrste loze se rećena svota šalje. Korenjaka dielit će se samo od Rupestris monticola i to razmjerno malo. Razdioba će poćeti sa 15. prosinca t. g. onim redom, kako su bile dostavljane naručbe. Oni, koji bi sami išli po lozu u Vranu, poslie tog dana mogu tamo poći ako i ne dobiju nikakove obavjesti glede opredjeljene im loze, premda je odredjeno da budu obavješteni.

„Ubožkom Donu“ darovaše svoje pristoje jednog povjerenstva, gosp. Ante Mataić obć. prisjed., gosp. Pavao Kovaćev obć. blagajnik, gospoda Ante Bonlempo i Ivan Medić vještaci, svaki po 10 K.

Vratili se domobranci. Prekjućer vratila se vlakom domobranska posada, namještena u Šibeniku, sa vojnićkih vježaba. Po crpljenim obavjestima moćemo javiti, da su nemeljeite vjesti proturene u javnost o velikim patnjama i umoru njekih vojnika. Vježbe su bile dotuće težke, ali povoda ni temelja onakim viestima nije bilo.

Zgnjećio ga vlak. Sinoć na Perkoviću bio je od vlaka zgnjećen jedan željeznićki vodja. Fale nam potankosti. Bio je donesen u ovdješnju pokrajinsku bolnicu, gdje leži u opasnosti života.

Kinematograf. Danas još program od ponedjeljka. Sutra promjena. Produćeće javlja, da će od sad programi biti sve to zanimiviji.

Knjićevnost i umjetnost.

Uspjeh kipara Deškovića u Francuzkoj. Naš mladi kipar Branislav Dešković izložio je pred nekoliko vremena u jednoj od najvećih svjetskih izlozba u Pariškom „Salonu“ svoje dvie radnje („Tegećlić konj“ grupa „Dva starca“) kojim je postigao znatan uspjeh i priznanje sa strane najmjerodavnijih kritićara i umjetnika. Evo što donasa o njemu ugledni francuzki list „La France“, kojemu je kritićar čuveni Gustav Geffroy: „Medju prve umjetnike, koji su na ovogodišnjoj izlozbi svoje radnje izlozili, spomenuti nam je i mladog dalmatinskog kipara B. Deškovića, koji je sa svojim dvima radnjama pokazao neobićne vještine i talenta“. Drugi list „Le Siecle“ vrlo laskavo ocjenjuje njegove radnje te na koncu veli, da je Dešković radnjom „Tegećlić konj“ ućinio jednu snažnu impresiju tegećlić konja. Našem mladom kiparu, koji sada boravi u Splitu, od srca čestitamo na takovom uspjehu i nek nam bude na ponos i diku pred stranim svietom. Imati ćemo prilike, da na ovogodišnjoj našoj pokrajinskoj izlozbi vidimo i njegovih nekoliko izloženih radnja.

Znanstveno djelo o Dioklecijanovoj palaći. Od više vremena spremaju prof. Niemann, te Mngr. Bulić sa Dr. Kubitschekom, znanstvenu publikaciju, koja će svestrano prikazati Dioklecijanovu palaću u Spljetu. U zadnje doba bave se tim predmetom i Ernest Hebrard „pensionnaire de l'Academie de France“ i švicarski profesor J. Zeller. Da ne bi o jednoj istoj stvari izlozile u istoj stvari izlazilo u isto doba dvie knjige u francuzkom i njemaćkom jeziku, složen je kompromis, po kojem će najprije izaći dva njemaćka svezka, koja će osim taćne i detalirane slike spomenute palaće s tumaćem sadržavati i historiju gradnje spomenikove, a francuzko će izdanje onda biti štampano u jednom svezku. Za dvie ili tri godine izaći će dakle o Dioklecijanovoj palaći dva stručna djela, koja će se medjusobno popunjivati.

„Jorgovan“. To je ime koledara za mladež za godinu 1909. (treći tećaj) što ga je uredio g. Josip A. Kraljić, nadućitelj drućbine škole u Malom Lošnjaju, poznati omoladinski pisac i urednik najsvravnijeg dosadašnjeg omoladinskog lista „Mladi Istran“. Koledar će doskora izaći tiskom i nakladom „Narodne Tiskare“ Laginja i drug u Pulj, a cena mu je ustanovljena na samih 50 para, dok mu je vrijednost kud i kamo veća. Preporučamo.

Razne viesti.

Sloboda narodnosti u Madžarskoj. Što rade Madžari, ti veliki slobodnjaci sa nemadžarskim narodima, evo opet jednog primjera. U Mako obdržavala se vatrogasna zabava u nedjelju, te su neki slovaćki momci na šesirima nosili svoju narodnu trobojnicu. Orućnici pozvaše momke, da trobojnicu skinu, nu ovi to ne htjedohće ućiniti. Na to učitelj i bilježnik jednog slovaćkog momka u sobu pozove, skinu mu silom vrpcu i još ga isućuškaju. Orućnici su medjutim vani skidali trobojnicu, na što se narod uzkomešao, te je došlo do tućnjave; orućnici i Madžari stadoše Slovaćke tući i napokon ih bajunetima i pucnjavom raztrjali. I sad su još u onu obćinu poslali žandare — tobože da „buntovni“ narod upokore. Evo ovako rade ti slobodoumni Madžari.

Hrvati u Ugarskoj. Magjari nikako ne će dopustiti, da u Ugarskoj živi do blizu 300 tisuća Hrvata, i da Hrvati imaju većinu u 247 obćina. Medjutim, da je tako, dokazuje statistika, koja ako se i vodi po želji Madjara, ipak ne moće zatajiti, da u županijama: Zala živi 85.608 Hrvata, u Somodju 11.641, u Baranji 28.358, u Brasu 17.896, u Sopronju 30.371, u Molu i Požunu 10.168, u Fehoru i Pešti 7.669, u Krašo-Serenji 9.126 i u Torontalu 3.958. Kajakvskih Hrvata živi u Ugarskoj 100 tisuća, i to većinom na Murinim ostrvima.

Parobrodarska sveza izmedju Trsta i Japana. Neko veliko parobrodarsko poduće u Japanu kani uzpostaviti direktnu parobrodarsku svezu izmedju Japana i Trsta. Proućavaću te pitanje, podućeće je došo do zaključka, da bi se direktna pruga Jokohama-Trst izplatića, kad bi se za nju zauzeli industrijalni krugovi i nju poduprli. Pošto svakako ta pruga u prvob doba ne bi mogla računati na dovoljnu kolićnu prevozne robe, postoji namjera, da se roba sa japanskog velikog parobroda u Port-Saidu prekrcna na manje parobrode, koji bi je tad prenili na Trst i na Rieku.

Krivotvorenje banknote od 100 Kruna. Javljaju nam iz Trsta, da su tamo našli u prometu krivotvorenih banknota od 100 K. Te se banknote razlikuju od pravih u tomu, da im falí jedna linija na magjarskoj strani.

Vojni proraćun. U vojnom proraćunu za ljeto 1908./09. nalazi se stavka za povišenje

ćastnićkih plaća u visini od K 9.000.000 i K 500.000 za poboljšanje hrane momćadi. U proraćunu za ljeto 1910. povisit će se plaće za 3 i pol milijuna. Skupni proraćun armade iznaša 315.000.000 K i povisuje se za 9.500.000 K. Izvredne potrebštine izkazuju K 14 milijuna za zgrade, stanovanja, za korna vježbališta i za male organizacijske izpromjene.

Na vježbe sa ćetvero djeće. Radnik Rulf pozvan je iz Libochovica na ornžu vježbu. Pozvani je došao ostavivši kod kuće bolesnu ženu i ćetvero djeće. Prošlih tjedan, kako javljaju od 26. o. mj. imao je dopust, a kad se je povratio poveo je sobom svoje ćetvero djeće u vojarnu. Djeća su stavljena pod nadzor jednog podćastnika, nu pošto su neprestano plakala i vikala, nije mogao otac biti upotrebljen na vježbama izvan vojarnne, već su ga ostavljali unutra. Konaćno se je uvidjelo da je nemoguće, da on na ovaj naćin obavlja službu, pak su ga za to pustili kući.

Naše brzojavke.

Zagreb, 2. Izdane su stroge naredbe proti razpaćavanju listova iz kraljevine Srbije.

Beć, 2. Na 29. ov. mj. otvorit će se delegacija u Budimpešti.

Beć, 2. Sve više prodire u javnost viest, da se pitanje o aneksiji Bosne i Hercegovine primieće kraju.

Zagreb, 2. Cielo novinstvo simpatično je pozdravilo i piše u prilog predlogu Dr. M. Starćevića o osnutku narodnog vieća. (Vidi naš današnji uvodni ćlanak. Op. ur.) Nade je, da će se ta plemenita misao oživotoriti.

Budimpešta, 2. Kod Magjara u obće, a napose kod magjarskih oligarha opaža se njeka klonlost prema odporu Hrvatske. Uvidjaju, da je sila pogibeljna.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Restauracija „Sidru“
prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana, ŠIBENIK

Ćast mi je obznanići cienjeno obćinstvo, da se u mojem lokalu toće izabrana vina, kao: dalmatinsko, istriansko, bijelo, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. ---
Kuhinja je domaća prve vrste, koja je obisbrljenja u svako doba toplim i mrlzim jelom. ---
Ciene sasvim umjerene. ---
Obznajem u isto vrijeme, da kod mene moće se dobiti prilićne sobe za spavanje takodjer uz umjerene cene. ---
Preporučuje se vještovanjem
Strika Anton, vlastnik.

Restauracija „Sidru“
prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana, ŠIBENIK

PRVO SKLADIŠTE
OBUĆA ZA GOSPODJE, GOSPODU I DJECU
C. CHIABOV
Šibenik, Ploćkata na vrh glavne ulice, blizu kazališta.

Velika zalaha raznovrstne koće, koće za podplate, gotove gornje dielove crevalja i ostale predmete zasjećajuće u postolarsko radnju. Postole za kupelji, kao što i masti svih boja za svjetlanje istih, koje se moće naći samo novom dućanu.

Ciene vrlo umjerene, koje se ne boje utakmice.
Hrvati i Hrvatice!
pomozite žrtve Rauchove tiranije!

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke postove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavnica K. 1.000.000

Pričuva zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje protiv gubitku kod zadržanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupura bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:
sa otkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " " 15 " " 3 3/4 %
" " " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.
(sterlinam) uz uložničke Listove:
sa otkazom od 15 dana uz 2 9/10 %
" " " " 30 " " 2 1/2 %
" " " " 3 mjes. " 3 3/4 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %.

Otvara tekuće račune u raznim vrednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta inostranstva, odrezaka i izdržebnih vrednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovice, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnohrad (Salzburg), palit, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i inozemstva.
Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predjume na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

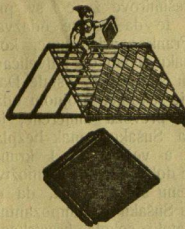
Daje jamčevinu za carine skladišta Kontiranjia (Contirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:
U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibeji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osjeganje vrednote proti gubicim zriebanja

Banca Commerciale Triestina.

VJEČNI KROV „DINARKA“

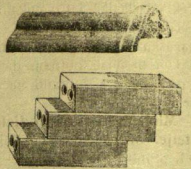


Josip Lovrić pok. Nikole KNIN.

PRVA

DALMATINSKA TVORNICA

CIMENT-PLOČA, CRIEPA, CIGLE, STUPOVA OD ARMIRANOG BETONA ZA OGRADE I VINOGRAD, KAO ŠTO I SVIH OSTALIH PROIZVODA OD CEMENTA, BETONA I ARMIRANOG BETONA



CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete slijedeće vrsti osiguranja:

I. Na ljudski život:

1. a) osiguranja glavnicu za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.
2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojina sa i bez liečničke pregledbe.
3. Pučka osiguranja na male glavnice bez liečničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica),
2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.),
3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odeljima iznosi: K 1.410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: K 1.000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštete: K 2.619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356.

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Hrvatska Tiskara

ŠIBENIK.

Izrađuje svakovrstne radnje, kao: Knjige i brošure, sve vrsti tiskanica za občinske, župne i druge urede, seoske blagajne, odvjetnike, trgovce itd. te moderne posjetnice, zaručne i vjenčane objave, pozive na zabavu, plesne redove itd.

Drži u zalihii sve vrsti občinskih, župnih i drugih raznih tiskanica.

Solidna izradba. Umjerene cijene.

Naručbe obavljaju se brzo i točno po zahtjevu.

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove: eskomptuje mjenice, daje predjumove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdržebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržista monarhije i inozemstva, te otvara vjerestije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedionjačke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsvajestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

Vinko Majdič

valjni mlin u KRANJU

proizvaja najbolje vrsti pšeničnog brašna i brašna iz krmad uz najniže cijene.

Najveća produktivnost - - - - -
- - - - - Brza poslužba.

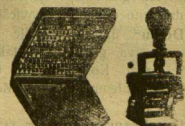
Izravni zastupatelj za Dalmaciju i Bosnu-Hercegovinu, izuzev Sarajevo i Boku Kotorsku: Babić & Klein Zadar.

Zastupatelj za Boku Kotorsku: Radoslav G. Žutkic, Kotor.
Zastupatelj za okružje Pulj: Laco Kriz, Pulj.

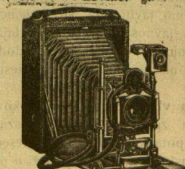
Zastupatelj za okružje Trst: Aleks. Rupnich i dr. Trst, Via Squeru novo broj 11. 52-8

KNJIŽARA I PAPIRNICA IVANA GRIMANI-A

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica



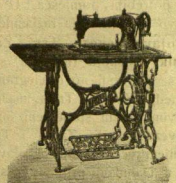
Preuzimlje naručbe svakog vrstnih pečata od kantschuck i kovine.



Skladište fotografskih aparata i svih nužgednih potrebština

preporuča svoj veliki izbor liepih HRVATSKIH, TALIJANSKIH, NEMACKIH I FRANCUZKIH KNJIGA, romana, slovnica, riečnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima pretplate na sve hrvatske i strane časopise uz originalnu cijenu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću. Velika zalihia svakovrstnih toplomjera, zwieker-mačdala od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama. VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.



Skladište najboljih i najsvajestnijih sivaćih strojeva „SINGER“ najnovijih sistema.

Oglašujte u „Hrv. Rieči“!